

Att vara intolerant mot det intoleranta eller inte? Det är den demokratiska frågan.

En kvalitativ innehållsanalys av svenska statens
handlingsplan och strategier mot våldsbejakande extremism
från 2011, 2016 och 2024

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

Denna uppsats har ämnat undersöka på vilket sätt svenska statens strategi mot våldsbejakande extremism har förändrats mellan åren 2011, 2016 och 2024. Detta med ett fokus på hur våldsbejakande extremism definieras samt det demokratiska dilemmat om hur tolerant en demokrati bör vara för att förbli en demokrati utan att vara oförmögen att hantera intoleranta hot. Materialet har innefattat en handlingsplan mot våldsbejakande extremism från 2011, en nationell strategi mot våldsbejakande extremism från 2016 samt en nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism från 2024. Uppsatsens teoretiska ramverk utgjordes av två ståndpunkter ur tolerantparadoxen, tolerant respektive intolerant. Det metodologiska tillvägagångssättet har bestått av en kvalitativ innehållsanalys. Sammantaget går det att se ett skifte i svenska statens strategi från en i regel tolerant strategi mot våldsbejakande extremism till en mer intolerant sådan med fokus på att i förebyggande syfte begränsa, kartlägga och övervaka extremistiska hot. Däremot identifierades flera strategier vara återkommande i alla tre texter, inte minst informationsspridning, kunskapshöjning och samverkan.

Nyckelord: våldsbejakande extremism, demokratibevarende, toleransparadoxen, tolerant, intolerant, strategi

Antal ord: 7998

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställning.....	2
1.2	Material och avgränsningar	3
1.2.1	Primärmaterial och avgränsningar	3
1.2.2	Källkritik	4
2	Litteraturoversikt	6
2.1	Våldsbejakande extremism och extremism.....	6
2.2	Demokratiska samhället versus ickedemokrati	7
3	Teori och metod	10
3.1	Toleransparadoxen	10
3.1.1	Tolerant ståndpunkt.....	11
3.1.2	Intolerant ståndpunkt.....	12
3.2	Kvalitativ innehållsanalys	14
4	Analys.....	16
4.1	Definition av våldsbejakande extremism	16
4.2	Åtgärder mot våldsbejakande extremism.....	19
4.2.1	Toleranta åtgärder	19
4.2.2	Intoleranta åtgärder	23
5	Slutsats och diskussion	28
5.1	Slutsats	28
5.2	Diskussion och förslag på kommande forskning	29
6	Referenser.....	31

1 Inledning

Extremistiska rörelser har under 2000-talet vuxit sig större i olika konstellationer och utifrån olika ideologiska förhållningssätt. Myndigheten forum för levande historia skriver att extremistiska åsikter inte behöver utgöra ett problem då vi i Sverige har åsikts- och yttrandefrihet. Dock har samtidens framsteg inom internet och medier bidragit till att extremistiska rörelser tar sig andra former, inte enbart fysiska. Detta gör också att det är större risk att människor faller in i extremistiska miljöer, inte minst barn och unga (Forum för levande historia 2020, s. 18).

Den mest omfattande problematiken som den svenska säkerhetspolisen vittnar om är där extremistiska grupper tilltar våld för att uppnå sina syften. Hoten kommer både från vänster- och högerinriktade extremistiska organisationer och säkerhetspolisen argumenterar för att utvecklingen inte enbart bidrar till eskalerat samhällsvåld utan också en risk att det i förlängningen kan underminera det demokratiska beslutsfattandet (Säkerhetspolisen 2025). På statlig nivå har det gjorts diverse satsningar inom området, bland annat i form av olika strategiska planer på hur man ska hantera problematiken (Regeringens skrivelse 2023/24: 56, förord).

Att staten respekterar och upprätthåller åsikt- och yttrandefrihet i landet är något som är av stort värde för att upprätthålla den demokratiska ordningen i samhället (Regeringskansliet 2023). Samtidigt påvisas att extremistiska grupper uppmanar till våld som i sig riskerar att underminera den demokratiska ordningen och eventuellt också bidra till dess förfall. Här uppstår en nyfikenhet om hur den svenska statens strategierna på området våldsbejakande extremism har tagit form och hur de eventuellt förändrats.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

I nutid kan den svenska politiken förstås ha börjat föra en mer restriktiv retorik på området kriminalitet och våld i allmänhet. Exempelvis har Tidöpartierna varit tydliga med att de önskar skärpta straff och på så sätt bidra till ett ”perspektivskifte”, där fokus på gärningsman förflyttas till brottsoffer (SVT Nyheter 2026). Detta är inte enbart en retorik som förs inom Tidöpartierna då även Socialdemokraterna har gått från en mer tystlåten politik kring kriminalitet till att under 2024 börja med att inkludera området i sin egen politiska agenda (SVT Nyheter 2024). En allmänt hårdare syn och retorik på kriminalitet och våld framställer på så vis en hypotes om att ett skifte även skulle kunna skett gällande synen på våldsbejakande extremism och de åtgärder som tas till för att motverka den.

Syftet med denna uppsats är att se om det skett en utveckling i den svenska statens strategi mot våldsbejakande extremism mellan åren 2011 och 2024. Detta genom att undersöka Sveriges strategi mot våldsbejakande extremism utifrån handlingsplanen mot våldsbejakande extremism från 2011, strategin mot våldsbejakande extremism från 2016 samt strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism från 2024. Fokuset riktas på hur respektive handlingsplan eller strategi definierar våldsbejakande extremism samt hur svenska statens strategiska åtgärder har förändrats. Likaså vill vi med hjälp av det teoretiska ramverket i toleransparadoxen se till hur toleranta eller intoleranta man kan tolka respektive strategis åtgärder inom området våldsbejakande extremism.

För att uppnå syftet kommer följande frågeställning att ställas:

- Hur har den svenska statens strategi mot våldsbejakande extremism förändrats mellan åren 2011 och 2024, med fokus på definition och åtgärder?

1.2 Material och avgränsningar

Det material som ligger till grund för denna analys består av en handlingsplan och två senare strategier. Valet av handlingsplanen och strategierna grundar sig i att det är dessa dokument som funnits vid sökandet efter offentligt statligt strategiskt material inom området våldsbejakande extremism. I första underrubriken kommer vardera handlingsplan och strategi och vilka avgränsningar som gjorts att presenteras. Mot avsnittets slut behandlas källkritik.

1.2.1 Primärmaterial och avgränsningar

Handlingsplaner och strategier är relativt moderna statliga styrsätt och skiljer sig lite åt. En handlingsplan är en plan inriktad på konkreta åtgärder som avses göras under en viss period. I kontrast fokuserar en strategi på ett översiktligt mål som bryts ner i mindre sådana, ofta tidsatta. Strategier behöver nödvändigtvis inte inkludera tydliga åtgärder men i regel är delmålen nedbrutna till åtgärder i någon form (Statskontoret 2018, s. 9–10).

Handlingsplanen från 2011 vid namn *Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism* bereddes och lades fram under regeringen Reinfeldt (Regeringskansliet, Skr. 2011/12:44, s. 1). Regeringen Reinfeldt kallades alliansregeringen och bestod av Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna (Sveriges radio 2010). Handlingsplanen syftade till att på lång sikt arbeta mot våldsbejakande extremism och i förlängningen skydda demokratin. Fokusområdena är bland annat att stärka medvetenheten och öka kunskapen om demokratiska värden (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 6–7).

Nationell strategi mot våldsbejakande extremism från 2016 togs fram av den nationella samordnaren för att värna demokratin och mot våldsbejakande extremism på uppdrag av den då sittande regeringen Löfven 1 (Regeringskansliet 2016). Löfven 1 utgjordes av Socialdemokraterna och Miljöpartiet (SVT Nyheter, 2014). Strategin utgår från de tre ledorden främja, förebygga och förhindra (Regeringskansliet 2016). I den beskrivs det finnas en ambition att på långsiktighet

arbeta med frågorna (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 3).

Den nyaste strategin på området vid namn *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism* från januari 2024 är en produkt av regeringen Kristersson (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 1). Regeringen Kristersson består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna med stöd av samarbetspartiet Sverigedemokraterna, ett samarbete möjliggjort genom Tidöavtalet (Regeringskansliet 2022). Fokusområdena i strategin är förebygga, förhindra, skydda och hantera, vilka ska bidra till ett långsiktigt arbete inom området (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 8).

Uppsatsens avgränsningar har generellt sätt inte gjorts genom att bortse från specifika kapitel i primärmaterialet. Ett undantag har dock gjorts i 2024 års strategi som har ett avsnitt som behandlar hanteringen av brott kopplade till terrorism och våldsbejakande extremism. Detta har inte varit av relevans för vårt teoretiska ramverk som fokuserar på förebyggande strategier och våldsbejakande extremism som samhällsproblem snarare än vid enskilda händelser av terror och våld. Ett jämförbart avsnitt återfinns inte heller i handlingsplanen från 2011 eller strategin från 2016 vilket gör att detta avsnitt inte blir användbart för syftet att undersöka en eventuell förändring. Primärmaterialet har kategoriserats utifrån de teman som uppkommit genom teorin. För syftet att se en eventuell förändring har det krävts att materialet är relativt omfattande. Detta har resulterat i valet av att inte ha hårda avgränsningar på generellt plan.

1.2.2 Källkritik

Det är av stor vikt att vid en studie av denna sort reflektera över källkritik. Primärt kan sägas att en väsentlig del i säkerställandet av trovärdighet har varit att se till att alla de sekundära källor som använts har varit vetenskapliga. En indikator på det är att se till att sekundärmaterialet har genomgått vad man inom forskning kallar ”peer-review”, alltså att en text har genomgått en granskning för att säkerställa textens vetenskapliga legitimitet (Lund University 2026). Primärmaterialet, det vill säga handlingsplanen och de två strategierna, har funnits via Regeringskansliets

hemsida. Samtligt material inhämtat för syftet av att förklara teorin är likaså av vetenskaplig karaktär och peer-reviewed.

Avslutningsvis kan det vara av värde att belysa att det teoretiska ramverket utgörs av argumentation som i sig kan kritiserats då det likväl är av kritisk sort. Vald teori speglar en viss argumentation och bör inte ses som en objektiv sanning. Likväl är det demokratiska dilemma om hur demokratier bör hantera extrema åsikter och hot, ofta i ett förebyggande eller tidigt stadie, som står i fokus i denna uppsats. När extremismen gått så pass långt att våld tagits till, det vill säga att en brottslig handling begåtts, är det inte längre en fråga om tolerans eller intolerans utan snarare en fråga för rättsväsendet.

2 Litteraturöversikt

I detta avsnitt kommer en del av forskningsfältet på området att presenteras. Första underrubriken behandlar forskning kring begreppen våldsbejakande extremism och extremism i allmänhet. Den andra underrubriken behandlar forskning gällande demokratier som möts av ickedemokratiska tendenser. De valda underrubrikerna speglar detta arbetes fokus på våldsbejakande extremism och hur demokratiska institutioner reagerar mot sådana ickedemokratiska motsättningar.

2.1 Våldsbejakande extremism och extremism

Fenomenet våldsbejakande extremism är ett begrepp som diskuteras på en global nivå. Det finns ingen i allmänhet accepterad definition av varken extremism, radikalisering eller våldsbejakande extremism. Ofta ses extremism som en motsättning av grundläggande demokratiska värderingar såsom jämlikhet, rättsstatsprincip samt tolerans mot en pluralitet i människors värderingar och trosuppfattning. Våldsbejakande extremism innefattar därtill en övertygelse som rättfärdigar våldsanvändning i syfte att påverka samhället politiskt, religiöst, ekonomiskt eller socialt. Våldet i sig samt de människor som faller offer för våldet används sedan i syfte att sprida ett visst budskap (Duindam 2025, s. 2).

I en svensk kontext framställdes begreppet våldsbejakande extremism under tidigt 2010-tal och är därav fortfarande ett relativt svårt och oprecist begrepp utan direkt vetenskaplig karaktär. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor beskriver begreppet som användbart för att skildra omständigheter där det sker våldsuppmaningar som i sin tur kan innebära ett stort hot mot den demokratiska ordningen (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016, s. 11).

Vid talan om begreppet extremism argumenterar forskaren Astrid Bötticher att extremism missanvänds i olika sammanhang, mycket på grund av att begreppet

sedan tidigare är vagt beskrivet samt som tidigare nämnt relativt nyuppkommet (Bötticher 2017, s. 73). Bötticher tydliggör att det inte finns någon politisk stadgad formulering för vad extremism ska innebära men hamnar i slutsatsen att extremism på olika sätt ligger utanför vad hon kallar för ”democratic consensus”. Med det menas att extremister genom olika aktioner, ofta våldsuppmanande, arbetar mot det demokratiska styrsättet och ifrågasätter demokratiska värden såsom mänskliga rättigheter. Böttichers uppfattning av extremistister är att de är negativt inställda till andra ideologier än den egna och arbetar genom våldsaktioner. Ett sådant extremistiskt beteende är därför ett stort hot mot demokratiska staters välbefinnande (Bötticher 2017, s. 75–76).

Vidare diskuterar Bastiaan Rijpkema skillnaden mellan våldsbejakande extremism och extremism. Han menar att våldsbejakande extremism kan vara lättare att hantera då våld är ett brott som hanteras av rättsväsendet och kan leda till straffåtgärd. Extremism som inte ännu har tagit till våld men är våldsbejakande kan därmed vara svårare att begränsa då det på ett mer komplext sätt handlar om ett demokratiskt dilemma (Rijpkema 2018, s. 32). Detta demokratiska dilemma kommer närmare diskuteras i teoriavsnittet.

2.2 Demokratiska samhället versus ickedemokrati

Det finns en hel del forskning på ämnet demokrati och en omfattande del gällande diskussionen om hur långt en demokrati kan motarbeta ickedemokratiska tendenser utan att själva bli ickedemokratiska. Forskarna Gregory H. Fox och Georg Nolte diskuterar denna problematik i artikeln ”Intolerant democracies” från 1995. I denna studeras frågan om hur intolerant en demokrati kan vara mot extremistiska grupper, främst extremistiska grupper som önskar politisk makt. De utgår från två kontrasterande modeller på hur en demokrati kan behandla antidemokratiska påtryck. Genom ett historiskt perspektiv appliceras detta på demokratiska länders rättspraxis, internationell rätt och hantering av ickedemokratiska grupper (Fox & Nolte 1995, s. 1–2).

Fox och Nolte kommer fram till att det på internationell nivå, både inom rätt och som norm, är vanligt att man förespråkar något slags "självförsvar" mot ickedemokratiska aktörer, inte minst för att skydda demokratin mot motstånd som riskerar att fallera systemet (Fox & Nolte 1995, s. 37–38). Samtidigt framhåller de att ett internationellt förtydligande av staters "självförsvar" mot extremister kan innebära att en sådan regel missbrukas av statliga institutioner, exempelvis genom att använda repressiva åtgärder mot grupper med andra åsikter och med yrkande på demokratiskt självförsvar (Fox & Nolte 1995, s. 70).

Vidare finns det tänkare som poängterar att en demokrati bara har rätt att försvaras på demokratiskt vis. Hans Kelsen menar att ett grundläggande demokratiskt värde är politisk jämlikhet och därmed rätt att uttrycka politiska åsikter fastän dessa inte går i linje med något demokratiskt ideal. Något annat vore enligt Kelsen rent av odemokratiskt. Demokrati bygger trots allt på majoritetens vilja, även om denna vilja innefattar att avveckla demokratin. Om en demokrati aktivt försöker stå emot en sådan process är det enligt Kelsen inte längre en demokrati (Rijpkema 2018, s. 33–34).

Balansgången av att motverka ickedemokrati demokratiskt kan dock anses ha försvårats. Detta enligt Francesco Antonelli som vittnar om att det skett en förändring i en europeisk kontext av att nutida våldsbejakande extremism är mer fragmenterad än innan. Detta på grund av en mer utbredd så kallad post-organisatorisk extremism där individer radikaliserar och agerar enskilt, ofta genom inspiration från internet och olika ideologiska narrativ. Inte sällan drivs dessa individer av en offermentalitet samt en polariserad bild av vad som är "renhet" och vad som är korruption. Detta kan försvåra arbetet mot ickedemokrati och vilka åtgärder som bör tas till. (Antonelli 2026, s. 4–5).

Slutligen går det att se att det finns relativt lite forskning gällande vilka åtgärder och strategier som kan ses fungera för att skydda demokratier från extremistiska hot och konceptualiseringen av ämnet kan förstås vara begränsad (Downs 2012, s. 29). Därav kan ur tidigare forskning och litteraturöversikt utläsas att det finns luckor i forskningsfältet, specifikt gällande olika typer av strategier och åtgärder mot extremism och dess konsekvenser. Därtill saknas konsensus i hur man ska definiera

samt förstå våldsbejakande extremism och den radikalisering som den innebär. Därav intar denna uppsats en position där det vidare undersöks vilka strategier som tas till i just en svensk kontext samt hur strategierna har förändrats i relation till samtidens politiska läge.

3 Teori och metod

Kommande avsnitt presenterar uppsatsens val av teori och metodologiska tillvägagångssätt. Underrubrik 3.1 behandlar teorin toleransparadoxen utifrån två olika ståndpunkter, en tolerant och en intolerant. I underrubrik 3.2 presenteras metoden kvalitativ innehållsanalys samt hur denna används. Teorin och metoden kommer att relateras till varandra för att förklara hur de gett upphov till arbetets strukturerande och disponering.

3.1 Toleransparadoxen

Toleransparadoxen är ett fenomen som först uppkom i filosofen Karl Poppers verk ”The open society and its enemies” från 1945 (Britannica 2026). Där uttrycker Popper den paradox som skapas av att obegränsad tolerans ofrånkomligt leder till att toleransen försvinner. Detta placerar Popper i en kontext av ett tolerant samhälle och dess, i hans mening, rätt att försvara sig mot intoleranta tankar. Därför bör ett tolerant samhälle förbehålla sig rätten att undertrycka det intoleranta för att också kunna skydda toleransens existens (Popper 2017, s. 637). Det är ur denna filosofiska tanke som uppsatsens teoretiska ramverk växer fram.

Utgångspunkten bygger främst på två olika ståndpunkter som växt fram ur denna paradox, nämligen hur demokrati på demokratiskt vis bör hantera extremistiska och icke-demokratiska aktörer som riskerar att använda våld för att föra fram sina värderingar (Popper 2017, s. 637). En av ståndpunkterna kan ses förespråka toleranta strategier för att hantera oliktankande och extremism i kontrast till den som förespråkar intoleranta strategier och demokratins rätt och behov att begränsa icke-demokratiska åsikter och aktörer.

3.1.1 Tolerant ståndpunkt

En första tolerant strategi mot våldsbejakande extremism är att låta extrema och oliktankande delta enligt samma villkor som andra i det politiska systemet. Hotet mot demokrati kan nämligen ses som högst när intolerans möts med intolerans. Vid en sådan strategi går det också att ställa dem till svars enligt etablerade politiska och rättsliga regler. Det blir då lättare att avtäcka extremistiska aktörers brister på ett sätt som kan ses hämma dess spridning. Därmed försvinner extremisternas möjlighet att beskylla makthavare för att ha förhindrat deras demokratiska rätt att delta i det politiska systemet, något som ofta används av extremister för att legitimera ett våldsamt och extremistiskt agerande (Downs 2012, s. 48–49).

En viktig del av arbetet mot våldsbejakande extremism kan ses rikta sig till unga människor och arbete med skola och socialtjänst. Det kan exempelvis handla om utökat demokratifokus och bättre inkludering i skola (McSwiney m.fl. 2025, s. 784–786). Vidare kan skolan ses ha ytterligare en förebyggande roll i att skapa en trygg social miljö som gör att unga inte ser ett behov av att söka sig till extremistiska grupper. Detta eftersom det ofta är en brist på tillhörighet, vänskap, självkänsla och status som gör att unga söker sig till dessa typer av nätverk. Här behöver skolan vara ett alternativ till extremismen som erbjuder dessa värden (Stevens 2025, s. 26–27).

Vidare bygger stor del av våldsbejakande extremismens framgång på att påverka och skapa polarisering i det offentliga rummet och på så sätt öka intolerans och exkludering. Därav är civilsamhället och den offentliga sektorn en viktig del av att säkerställa demokrati och tolerans samt motverka våldsbejakande extremism. (McSwiney m.fl. 2025, s. 770). Ett sätt att stärka demokratiers motståndskraft mot våldsbejakande extremism är att stärka samhällsmedvetenheten och gemenskapen i ett samhälle genom ökad inkludering, civilt deltagande och socialt kapital. Att öka medvetenheten i samhället om hur våldsbejakande extremism utvecklas är också en central del av detta tillvägagångssätt (McSwiney m.fl. 2025, s. 776). Därtill kan samverkan mellan verksamheter och aktörer ses vara ett sätt att arbeta tolerant mot våldsbejakande extremism, inte minst samordning mellan myndigheter,

civilsamhälle och privat sektor samt genom samverkan på både kommunal, regional och nationell nivå (Antonelli 2026, s. 6).

3.1.2 Intolerant ståndpunkt

I kontrast till ovanstående går det att finna mer restriktiva, repressiva och intolerant åtgärder i frågan om hur demokratier bör hantera extremism och icke-demokratiska åsikter. Cas Mudde är av åsikten att det finns en risk med att tolerera extrema åsikter då det kan leda till både en normalisering och legitimering av odemokratiska ståndpunkter. Något som i sin tur kan leda till en urholkning av demokratins grundpelare inifrån (Mudde 2014, s. 223–224).

Vidare kan begreppet ”militant demokrati” beskriva ett intolerant tillvägagångssätt mot våldsbejakande extremism. Karl Loewenstein poängterar vikten för demokratiers överlevnad att kunna försvara sig mot de icke-demokratiska aktörer som försöker komma till makten på demokratisk väg. Detta kan exempelvis vara genom ett förbud (”ban”) av icke-demokratiska partier (Rijpkema 2018, s. 4). Även ett förbud mot eller begränsning av anti-demokratiska föreningar och möjlighet att organisera sig kan vara ett militant sätt att skydda samhället från extremism som riskerar att bli våldsbejakande (Capoccia 2001, s. 436).

Att begränsa extremistiska aktörers handlingsutrymme, exempelvis genom en begränsning av föreningsfrihet eller möjligheten att bilda politiska partier, kräver kartläggning och olika former av övervakning av de aktörer och människor som anses vara i riskzonen för att utöva våldsbejakande extremism. Att inkludera fler aktörer i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism såsom skola och socialtjänst leder också till en mer utbredd övervakning och kartläggning (Antonelli 2026, s. 2). Därmed blir kartläggning och övervakning en form av intolerant strategi som syftar till att begränsa och förhindra extremistiska rörelser och dess förutsättningar att växa sig starkare.

Vidare är en intolerant åtgärd att reglera eller kriminalisera desinformation och extremistisk propaganda som understödjer våldsamma normer. Tyskland samt Israel är länder som kriminaliserat propaganda och symboler som kopplas till partier

som har förbjudits. Dessa åtgärder kan ses utmana både föreningsfrihet och yttrandefrihet samtidigt som de tydligt är ett militant sätt att begränsa de hot som man anser att demokratier står inför (Rijkema 2018, s. 163). Därtill presenterar Giovanni Capoccia en kategori av åtgärder som han benämner ”anti-propaganda”, vilket syftar till att minska extremisters möjlighet att underminera eller misskreditera det demokratiska systemet. Några exempel på sådana åtgärder är kriminalisering av exempelvis desinformation, glorifiering av politiska brott, samt begränsning av pressfriheten i form av att reglera anti-demokratisk propaganda i tidningar och böcker (Capoccia 2001, 435–436).

Med hjälp av ovanstående ståndpunkter presenteras nedan en sammanställning av sex olika teman, varav tre är toleranta och tre intoleranta. Dessa teman utgör det teoretiska ramverket för analysen.

Toleranta åtgärder	• Stärka civilsamhället, samverkan • Informationsspridning och utbildning – om demokrati, våldsbejakande extremism i civilsamhälle, skola och samhället i övrigt • Inkludering – tillåtelse att finnas i det politiska rummet, inkluderande skola och civilsamhälle
Intoleranta åtgärder	• Förbud – mot antidemokratiska partier/grupper, symboler, propaganda • Begränsning – av föreningsrätt,

	yttrandefrihet, rösträtt, desinformation • Övervakning
--	--

Avslutningsvis för teoriavsnittet bör det nu redogöras hur teorin kommer att förankras i metod och slutligen leda påföljande analys. Ovanstående toleranta respektive intoleranta teman kan alltså förstås indikera vilken riktning ett visst tillvägagångssätt för att hantera våldsbejakande extremism tar, mer tolerant eller intolerant. Dessa teman kommer enligt en kvalitativ innehållsanalys, som presenteras i nästkommande avsnitt, att undersöka Sveriges regerings hantering och bekämpning av våldsbejakande extremism. Detta möjliggör också vår frågeställning om att undersöka en eventuell förändring, det vill säga om strategierna för hanteringen har förändrats från 2011 till 2024.

3.2 Kvalitativ innehållsanalys

Det metodologiska tillvägagångssätt som ligger till grund för denna analys är en kvalitativ innehållsanalys. I *Textens mening och makt* skriver Kristina Boréus och Sebastian Kohl att innehållsanalysen är en gynnsam metod för att genom kategorisering av material finna en bredd i sitt resultat (Boréus & Kohl 2018, s. 49). Den är kvalitativ i den mening att den inte fokuserar på att kvantitativt räkna upp antalet gånger ett fenomen eller begrepp förekommer utan att på systematiskt sätt förklara materialet utifrån en typ av kategorisering. Därför är det en lämplig metod för arbeten som innefattar ett omfattande textmaterial (Boréus & Kohl 2018, s. 50–51).

En kvalitativ innehållsanalys verkar genom att konstruera ett kodschema för syftet att kategorisera det material som används i en studie. En kvalitativ metod gynnar kategoriseringen genom en slags kodning som dels synliggör det som studien syftar att undersöka, dels för att kunna bortse från sådant material som ligger utanför ämnets ramar. Kodningen underlättar hanteringen av materialet genom att kategorisera utefter relevanta teman eller begrepp för att kunna relateras till materialet och därtill teorin (Boréus & Kohl 2018, s. 50). I detta fall har kodningen

utkommit ur de tidigare två presenterade ståndpunkter som återfinns i teorin, det vill säga en tolerant respektive intolerant sådan. Det har underlättat analysen att genom kodning hantera ett relativt stort material, vilket har varit avgörande för att kunna se en eventuell förändring i linje med arbetets syfte.

Respektive handlingsplan och strategis definitioner av och åtgärder mot våldsbejakande extremism har relaterats till vardera teman på den toleranta respektive intoleranta sidan av toleransparadoxen. Citaten som presenteras i analysen har olika syften. De citat som används i första delen om definition är för att ge en likvärdig förståelse för definitionerna i relation till det som står i materialet. Citaten som används i andra delen om åtgärder är för att ge typexempel på handlingsplanen eller strategiernas ingång likväl för att belysa sammanhang där både toleranta och intoleranta aspekter framställs.

Avslutningsvis bör man också kunna ställa sig kritisk till val av metod. Vid en kvalitativ innehållsanalys utläses endast det som explicit står i materialet. Vad man då går miste om är att kunna peka på det som bortses från i materialet samt vad som eventuellt kan förstås av att läsa mellan raderna, något som också kan vara av intresse för analysen då det pekar på vad som anses varit prioriterat respektive bortprioriterat av upphovspersonerna till primärmaterialet (Boréus & Kohl 2018, s. 79). Med tanke på metodens funktion att hantera stora mängder material samt att möjliggöra en bredd i analysen är det av större intresse för uppsatsens syfte att se till vad som explicit uttrycks. Detta har trots kritiken av kvalitativ innehållsanalys lett oss fram till valet av metod.

4 Analys

I detta avsnitt kommer uppsatsens analys att presenteras. Analysen är uppdelad i två underrubriker. En med fokus på handlingsplanen och strategiernas definition av våldsbejakande extremism, samt en gällande toleranta respektive intoleranta åtgärder mot våldsbejakande extremism. Genomgående kommer det teoretiska ramverket toleransparadoxen vara vägledande. I varje underrubrik kommer följden vara lika. Först kommer handlingsplanen från 2011 att behandlas, därefter 2016 års strategi och slutligen 2024 års strategi.

Att kvalitativt koda material är en process som kräver mycket precision och sker inte med samma kronologiska följd och redogörelse som en mer kvantitativ sådan. Därav kan nedanstående analys förstås ge en helhetsbild av hur de tre dokumenten kvalitativt tolkats i relation till det teoretiska ramverket.

4.1 Definition av våldsbejakande extremism

Begreppet våldsbejakande extremism definieras i handlingsplanen likväl som strategierna. I handlingsplanen från 2011 diskuteras både begreppet extremism likväl som våldsbejakande extremism. Extremism används för att beskriva omgivningar, grupper eller andra konstellationer som arbetar mot det demokratiska systemet. Vid definiering av våldsbejakande extremism utgår handlingsplanen från Säkerhetspolisens definition (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 9). Denna beskrivs som följande:

Enligt denna beskrivning är en person våldsbejakande om den ”vid upprepande tillfällen bedöms ha uppvisat ett beteende som inte bara accepterar våldsanvändning utan stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld för att främja en sak”. (Regeringskansliet, Skr. 2011/12:44, s. 9)

Våldsbejakande extremism framställs alltså inte enbart i linje med att det är ett demokratiskt hot utan fokuserar även på ideologiskt motiverat våld som kan innebära skada. Dessutom inkluderar handlingsplanen att även de som stödjer ideologiskt motiverat våld räknas ingå i våldsbejakande miljöer. Därtill identifieras tre grupper av särskild relevans i förhållande till hotet av våldsbejakande extremism. Dessa förklaras vara ”den autonoma vänster, vitmaktmiljön och islamistisk extremism” (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 9). Här medvetengör handlingsplanen vad som syftas med just våldsbejakande extremism, varför det kan utmärkas som ett stort hot samt vilka grupper som anses vara av relevans.

Som tidigare nämnts är termen annars relativt oprecis och mångtydig (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016, s. 11). Kopplat till det teoretiska ramverket toleransparadoxen skulle den toleranta sidan av spektrumet argumentera för att ett tydliggörande också innebär ett medvetengörande. En ökad medvetenhet genom synliggörande av vad våldsbejakande extremism är och hur den kan vara hotfull är ett tolerant sätt för att stärka samhällsgemenskapen via bland annat ökad förståelse (McSwiney m.fl. 2025, s. 776).

En liknande framställning av våldsbejakande extremism återfinns i strategin från 2016. Precis som i handlingsplanen från 2011 handlar det om ett ideologiskt bejakande och legitimerande av våld för att på så sätt verkliggöra extrema, ideologiska idéer och åsiktsbildningar. Det låter som följande.

Regeringen definierar våldsbejakande extremism som ideologier som bejaktar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer där terrorism är en metod som används av våldsbejakande extremistiska grupperingar och individer. (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016, s. 7)

Därtill inkluderas terrorism i definitionen som en metod som används av dessa grupper och individer (Nationell samordnare mot våldsbejakande extremism 2016, s. 7). Det kan alltså ses vara ett större fokus på extremistiska ideologier och grupper i sin helhet i strategin från 2016 snarare än det individfokus som framställs i handlingsplanen från 2011.

Den våldsbejakande extremismen i Sverige påpekas i 2016 års strategi ha tre huvudriktningar, Vänster-, höger- och islamistisk extremism. Dessa riktningar kan förstås vara en mer övergripande formulering av de som framförts i 2011 års handlingsplan, men kan ses syfta på samma riskgrupper. Därtill noteras i 2016 års strategi att extremism ofta förekommer i grupp, men också av individer som agerar på egen hand. Gemensamt för de olika inriktningarna, såväl som extremism i grupp kontra av individer, är i grunden en legitimering av våldsutövande i syfte att skapa en politisk eller ideologisk förändring (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 8).

Även definitionen i 2024 års strategi är av liknande sort som tidigare diskuterad handlingsplan och strategi. Fokuset läggs på just legitimering av våld som medel för påverkan, influens eller realiserandet av extrema tankar i samhället (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 4). Det låter som följande.

Våldsbejakande extremism utgörs av rörelser och individer som bejaktar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer. Att de benämns som våldsbejakande ringar in det faktum att dessa rörelser eller individer inte alltid utövar våld. (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 4)

Även i strategin från 2024 beskrivs hotet främst utkomma ur extremistgrupper på höger- och vänstersidan likväl som islamistisk extremism. Därtill uppmärksammas hotbilden vara mer omfattande än tidigare på grund av bland annat digitala plattformar som gett upphov till en slags ”hybridisering” (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 5–6). Dessutom skrivs det i strategin från 2024 att våldsbejakande extremism inte behöver betyda att våld alltid används i rörelserna.

Avslutningsvis går att utläsa att samtliga definitioner om våldsbejakande extremism som presenterats följer liknande resonemang. Däremot har det skett en viss utveckling från ett individfokus i 2011 års handlingsplan till att i strategierna från 2016 och 2024 inkludera ett fokus på både grupper, individer och rörelser. Därtill är handlingsplanen och strategierna eniga om att rörelserna inte alltid brukar våld, men detta definieras på olika sätt.

4.2 Åtgärder mot våldsbejakande extremism

Här kommer det som funnits vid analys av vardera strategis och handlingsplans åtgärder mot våldsbejakande extremism, med fokus på vad som kan utläsas vara de toleranta samt intoleranta sådana enligt toleransparadoxen. De toleranta teman som varit i fokus vid analys är fortsatt *stärka civilsamhället och samordning, informationsspridning och utbildning* samt *inkludering*. De intoleranta teman i fokus har varit *förbud, begräsning* och *övervakning*.

4.2.1 Toleranta åtgärder

I handlingsplanen från 2011 presenteras fokusområden där åtgärderna förväntas verka. Fokusområdena förklaras vara riktade för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och är ”stärka medvetenheten om de demokratiska värderingarna”, ”öka kunskapen om våldsbejakande extremism”, ”stärka strukturerna för samverkan”, ”förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistgrupper och stödja avhopp från sådana grupper”, ”motverka grogrunderna för det ideologiskt motiverade våldet” och slutligen ”fördjupa det internationella samarbetet” (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 35).

I första området ”stärka medvetenheten om de demokratiska värderingarna” finns åtgärder som kan relateras till temat stärka civilsamhället och samordning likväl som informationsspridning och utbildning. Både åtgärd ett och två syftar till att med medel öka civilsamhällets roll som nyckelpersoner i arbetet med att stärka demokratisk förståelse och värderingar, både gällande organisationer och trossamfund (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 36). Området ”stärka medvetenheten om de demokratiska värderingarna” argumenteras dessutom vara av vikt för motverkandet av extremistiska åsikter (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 7). Detta argumenteras som följande.

För att motverka intolerans och extremism måste principerna om det demokratiska styrelseskicket och respekten för mänskliga rättigheter få genomslag. Ideologiskt våld har en benägenhet att uppstå i ett samhälle där intolerans, främlingsfientlighet och antidemokratiska attityder breder ut sig. I ett samhälle där alla individer åtnjuter lika rättigheter, skyldigheter och

möjligheter, oavsett identitet eller bakgrund, blir extremismen en företeelse i samhällets utkant. (Regeringskansliet, Skr. 2011/12:44, s. 7)

Handlingsplanen från 2011 skriver uttryckligen att ideologiskt våld är mer benäget att uppkomma i ett samhälle med intolerans och främlingsfientlighet samt att de trycker på det värdefulla med åtgärder som fokuserar på demokratifrämjande insatser av olika slag. Detta kan kopplas till argumentationen om att bemöta intolerans med tolerans genom att stärka medvetenheten likväl som gemenskapen genom inkludering för att på så sätt förhindra vidare polarisering (McSwiney m.fl. 2025, s. 776).

Därtill inkluderar områdena ”öka kunskapen om våldsbejakande extremism”, ”stärka strukturerna för samverkan” och ”förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistgrupper och stöd till avhopp”. Majoriteten av åtgärderna faller inom temat informationsspridning och utbildning. Insatserna innefattar bland annat kunskapshöjande insatser om extremism samt uppdrag kring forskning om demokrati. Därtill finns, som tidigare klarlagts, ett omfattande antal åtgärder som fokuserar på civilsamhällets stärkande och samordning för att bland annat initiera samverkan mellan stat, myndigheter, kommuner och organisationer i arbetet mot våldsbejakande rörelser (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 40–41). Fokuset riktas mot att genom kunskapsutbyte, utbildning och stärkandet av civilsamhälle motverka att våldsbejakande extremism växer fram.

Strategin från 2016 presenterar inledande tre dimensioner som tillsammans utgör strategin. Dessa är främjande, förebyggande och förhindrande. Den främjande dimensionen handlar om att ”stärka utvecklingen av sociala färdigheter, kritiskt tänkande och kunskap om demokratiska rättigheter och skyldigheter” (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 12). Det går därmed att se strategins ambition att arbeta med informationsspridning och utbildning som en strategi för att motverka våldsbejakande extremism. Något som knyter an till den toleranta ståndpunktens syn på civilsamhället som beskyddare av demokratiska normer med hjälp av spridning av kunskap (McSwiney m.fl. 2024, s. 770). Vidare beskriver strategin följande.

En skola som präglas av inkludering och tillitsfulla relationer kan motverka att unga dras till våldsbejakande extremistiska miljöer [...] Det lägger grunden för en god miljö och uppväxt för barn och ungdomar och gör samhället motståndskraftigt mot angrepp på demokratin. (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 12)

Detta visar tydligt på vad Stevens argumenterar för, det vill säga att skolans främsta roll inte är demokratikunskap utan snarare att förse barn och unga med ett tryggt och inkluderande sammanhang att vistas i för att undvika att extremistiska grupper utnyttjar ungas brist på samhörighet för att radikalisera unga in i våldsbejakande extremism (Stevens 2025, s. 26–27). Detta kan ses som en åtgärd med fokus på inkludering.

Andra dimensionen i strategin från 2016 handlar om det förebyggande arbetet där aktörer inom skola och förskola lyfts fram som nyckelaktörer i att uppmärksamma beteenden hos individer som riskerar att falla in i våldsbejakande extremism. Strategin påpekar vikten av att öka kunskapen om radikalisering och våldsbejakande extremism för att ge nyckelaktörer förutsättningar för att arbeta förebyggande. Med denna kunskap kan de också på ett bättre sätt samverka med socialtjänsten för att synliggöra behov (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 15). Här visar strategin på två typer av toleranta åtgärder, nämligen samordning och utbildning.

Vidare beskrivs samordning som en fortsatt viktig del av 2016 års strategis sista dimension förhindra. Här påpekar strategin att det krävs samverkan i form av informationsbyte mellan rättsvårdande myndigheter och kommuner för att stötta avhopparverksamheten (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 16). Även om samordning i grunden kan ses vara en tolerant strategi går det i denna kontext att förstå att det rör sig om någon form av övervakning vilket också kan kategoriseras som en mer intolerant åtgärd.

Sammantaget går att se att en stor del av de åtgärder som återfinns i strategin från 2016 fokuserar på samordning, både att i större utsträckning koordinera länkar mellan verksamheter och aktörer samt att genom samordning stärka kunskap och erfarenhet för att på bättre sätt kunna arbeta mot våldsbejakande extremism

(Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 27–29). Detta både för att öka förståelsen för behovet på olika samhällsnivåer samt för att göra samhället mer handlingskraftigt mot de extremistiska hot som presenteras (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 32–33).

Samordning och samverkan mellan olika aktörer och nivåer i samhället, såsom kommunal och nationell, kan förstås vara en tolerant strategi och beskrivs enligt teorin som ett effektivt sätt att hantera samtida extremistiska hot som är komplexa och innefattar extremister som verkar enskilt såväl som i etablerade nätverk (Antonelli 2026, s. 6). Ett fokus på ungdomar och utökad samverkan gällande de instanser som kommer i kontakt med unga såsom skola och socialtjänst kan också ses vara en tolerant åtgärd som i ett tidigt stadie förebygger att unga faller in i våldsbejakande extremism i brist på annan tillhörighet eller motståndskraft (Stevens 2025, s. 26–27).

I strategin från 2024 återfinns, liksom i handlingsplanen från 2011 och strategin från 2016, ett fokus på förebyggande åtgärder. Kunskap inom området beskrivs vara en vital del för att motverka våldsbejakande extremism i samhället (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 17). Argumentationer lyder som följande.

Att sammanställa kunskap, utvärdera instanser och bedriva forskning om våldsbejakande extremism och terrorism är grundläggande för förmågan att utveckla det brottsförebyggande, brottsbekämpande och trygghetsskapande arbetet. (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 17)

I ovanstående argumentation kan det utläsas ett syfte av att främja utbildning och forskning inom området. Däremot finns det ingen argumentation om att det direkt ska bidra till samhällsförståelsen kring våldsbejakande extremism och demokratin. I målet om att stärka motståndskraften finns ett fokus kring att öka kännedomen men då med fokus på den svenska staten och dess intressen i både en nationell och internationell kontext (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 24). Informationsspridningen och utbildningen som syftas främjas här ligger därför mer i linje med att bidra till att Sverige både är och ses som ett motståndskraftigt land, alltså inte med direkt fokus på demokratiska värden.

Vidare ägnas ett relativt stort fokus på ungas skydd mot extremistiska rörelser. Åtgärderna ägnas åt att genom samverkan med olika aktörer med kontakter med unga, exempelvis skolväsendet, bidra till att bemöta och fånga upp dem som har större risk att hamna i våldsbejakande miljöer. Genom information och utbildning ämnar åtgärderna till att stärka unga som individer och medieanvändare för att risken ska bli mindre (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 21–22). Det finns också ett visst fokus på civilsamhället och specifikt organisationer som arbetar nära unga (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 23). Utifrån den toleranta delen av teorin argumenteras, som tidigare nämnts, att en vital del av att motverka att unga hamnar i våldsbejakande miljöer är att erbjuda dem en trygghet, exempelvis inom skolan. Det skapar en alternativ väg där ungdomar erbjuds värden som står i kontrast till det som marknadsförs inom våldsbejakande miljöer (Stevens 2025, s. 26–27).

Slutligen kan det utläsas att strategin från 2024 fattas åtgärder som talar om demokratifremjande. Då i form av informationsspridning om demokrati liksom farorna med våldsbejakande extremism på en samhällsnivå. Detta är åtgärder som annars återfinns i tidigare handlingsplan och strategi. Dock har handlingsplanen och de två strategierna genomgående åtgärder som kan kopplas mer eller mindre till det toleranta temat informationsspridning och utbildning.

4.2.2 Intoleranta åtgärder

I handlingsplanen från 2011 finns inga åtgärder som tydligt kan kopplas till den intoleranta sidan av teorin. Däremot finns det vissa åtgärder som kan diskuteras ha tendenser som liknar intoleranta åtgärder i relation till teorin. I artikel 16 beskrivs att Statens medieråd har fått uppdrag att studera hur unga kan skonas från antidemokratiskt innehåll på internet. Syftet är att stärka mediemedvetenheten hos ungdomar samt att förebygga att antidemokratiska budskap får spridning på internet (Regeringens skrivelse 2011/12:44, s. 39). Detta kan argumenteras inneha vissa tendenser av att förbjuda extremistiskt innehåll i enlighet med den intoleranta sidan som argumenterar för att det är nödvändigt att stoppa extremistiska åsikter som riskerar att innebära fler våldsbejakande rörelser (Capoccia 2001, s. 436). Samtidigt kan åtgärden tyckas hamna i linje med det toleranta temat och argumentationen om utbildning för att förhindra att unga dras in i våldsamma rörelser.

I strategin från 2016 återfinns likväl där få intoleranta åtgärder i förhållande till toleranta sådana. De gånger det går att uttolka mer intoleranta strategier handlar det övergripande om informationsdelning mellan myndigheter för att på så sätt förhindra och kartlägga våldsbejakande extremism (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 23). Detta kan ses som en form av övervakning av våldsbejakande extremism som just omfattar att myndigheter och instanser samarbetar för att dokumentera och kartlägga extremistisk aktivitet för att genom vidare samverkan sedan kunna begränsa och förebygga sådan aktivitet (Antonelli 2026, s. 2). Därtill uttrycker 2016 års strategi följande.

Om samverkande aktörer ges möjlighet att tidigt få information om att en individ är på resa med syfte att ansluta sig till en terroriststämplad organisation, kan det landet som individerna reser till, eller igenom för att nå ett tredje land, säkerställa att individen nekas inresa tillbaka till ursprungslandet. (Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism 2016, s. 23–24)

Ovanstående kan förstås vara en form av kartläggning och övervakning som verkar över nationsgränser för att med hjälp av en intolerant åtgärd begränsa våldsbejakande extremisters handlingsutrymme (Antonelli 2026, s. 2). Samtidigt kan det visa på en ytterligare nivå av samverkan mellan nationsgränser vilket kan förstås vara av en mer tolerant karaktär (Antonelli 2026, s. 6).

Vid analys av 2024 års strategi i förhållande till intoleranta går det att utläsa kopplingar i större utsträckning än tidigare. Inom samtliga fokusområden, alltså förebygga, förhindra, skydda och hantera, finns åtgärder med intolerant inriktning. Ett utmärkande fokusområde är ”förhindra” med fokus på förebyggande åtgärder innan brott begås. Området beskrivs vara nödvändigt för att kartlägga personer inom våldsbejakande miljöer där det finns en risk att de begår våldsrelaterade brott (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 28). I fokusområdet finns bland annat en åtgärd kring tillåtelse av hemliga tvångsmedel vid misstänkt brottslighet kopplat till våldsbejakande extremism likväl som uppdrag till myndigheter för att se över eventuella regeländringar i behandlande av personuppgifter (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 31).

Därtill är ett distinkt exempel inom området ”förhindra” en åtgärd benämnd ”utlänningskontroll” som syftar till att upptäcka personer utanför likväl som innanför den nationsgränsen som kan utgöra ett säkerhetshot på grund av extremistiska åsikter (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 37). Övervakning av personer med kopplingar till extremistiska grupper argumenterar Antonelli vara en väsentlig del i motarbetet av våldsbejakande extremistgrupper. Då handlar det inte enbart om att polisväsendet ska ansvara för att detta sker utan det bör också bli en uppgift för diverse institutioner inom staten. Dessutom är övervakning en fundamental del i arbetet med att begränsa extremistiska aktörers inflytande och påverkan (Antonelli 2026, s. 2). Genom de exempel på åtgärder som tidigare presenteras kan därför utläsas att det finns en ambition till övervakning på området i den senaste strategin för att kartlägga eventuella extremistiska hot.

Inom samma fokusområde finns åtgärder som syftar till att, genom övervakning, begränsa våldsbejakande extremisters handlingsutrymme. I strategin från 2024 motiveras ett samarbete mellan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen för begränsning i vad de benämner som ”hotdrivande aktörers handlingsutrymme” för att minska hotet av våldsbejakande extremism i Sverige (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 41). I strategin förklaras det som följande.

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har under de senaste åren förstärkt och utvecklat sitt samarbete med att begränsa handlingsfriheten för hotdrivande aktörer inom de våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige. [...] Samarbetet handlar om att förbättra träffsäkerheten i insatserna genom utbyte av underrättelseinformation. Med denna information som grund tar myndigheterna fram individuella åtgärdsplaner mot specifika individer, nätverk och plattformar. (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 41)

I ovanstående citat påvisas en ambition att genom övervakande och kartläggande insatser framställa individuella handlingsplaner på hur en begränsning för specifika våldsbejakande aktörer kan utföras. Att behandla övervakning som en förutsättning för begränsning i extremisters handlingsutrymme är fundamentalt enligt den intoleranta ståndpunkten (Antonelli 2026, s. 2). Antonelli vittnar om att nutida extremism är mer splittrad än tidigare, vilket lett till att vissa agerar i nätverk och vissa självständigt (Antonelli 2026, s. 4–5). Detta kan tolkas som att det finns ett

behov av att bredda spektrumet vid hantering och begränsning av våldsbejakande miljöer, vilket ovanstående strategiska riktning påvisar en ambition om.

När det kommer till att skydda samhället från våldsbejakande extremism är det tydligt i strategin att öka medvetenheten och kunskapen hos berörda myndigheter samt allmänheten är en del av detta arbete (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 46–47). Något som kan ses vara ett tolerant sätt att motarbeta våldsbejakande extremism. Det går dock inte att undgå att kunskapshöjning och en ökad medvetenhetens syfte är att förbättra handlingskraftighet inom tydligt intoleranta strategier såsom att övervaka och begränsa, då den ökade kunskapen riktar sig specifikt till myndigheter som har som uppgift att exempelvis skydda offentliga miljöer med hjälp av kameraövervakning. Det handlar alltså om en legitimering av utökad handlingskraftighet för instanser i samhället som ansvarar för att skydda mot våldsbejakande extremism (Antonelli 2026, s. 2).

Vidare uttrycker regeringen i 2024 års strategi att en utredning har påbörjats för att undersöka möjligheterna att i större utsträckning ta hänsyn till omständigheter som hotar Sveriges säkerhet när det kommer till att pröva tillstånd för allmänna sammankomster. Detta uttrycks göras i syfte att både stärka skyddet för Sveriges säkerhet och värna om yttrande- och demonstrationsfriheten (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 53). En sådan strategi, det vill säga en form av begränsande av mötesfriheten, kan enligt Capoccia vara ett effektivt sätt att just begränsa extremistiska partiers och grupperns frihet och möjlighet att organisera sig och växa (Capoccia 2001, s. 436).

Utökad polisiär närvaro vid offentliga och folktäta områden beskrivs i 2024 års strategi som ett sätt att dämpa människors oro (Regeringens skrivelse 2023/24:56, s. 54). Detta kan ses vara en form av utökad övervakning i offentliga rum i förebyggande syfte för att motverka och aktivt skydda samhället från våldsbejakande extremism (Capoccia 2001, s. 435–436). Trots att övervakningen i detta fall inte syftar till att övervaka enskilda personer som befaras kunna hota samhället och demokratin går det ändå att förstås vara ett militant sätt att skydda samhället och demokratin.

Avslutningsvis går det att notera att strategin från 2024 redovisar ett mer omfattande ramverk av intoleranta strategier än vad som återfinns i handlingsplanen från 2011 respektive strategin från 2016. Ett stort fokus läggs på begränsande samt övervakande åtgärder för att både förebygga att våldsbejakande extremism etablerar sig i samhället och rekryterar nya anhängare. Därtill beskrivs samordning och utökat samarbete mellan olika aktörer i samhället som en viktig del av arbetet i att både kartlägga, övervaka och begränsa våldsbejakande extremism. Samordning och samverkan kan ses vara en central del av samtliga strategier och handlingsplan, dock med ett mer intolerant användningsområde i 2024 års strategi. Det går också att notera att de intoleranta åtgärder som framställs i strategin från 2024 är mer precist beskrivna och av mer konkret karaktär, till skillnad från de toleranta åtgärder som framstår som mer övergripande och diffusa.

5 Slutsats och diskussion

I detta avsnitt kommer först de resultat som utkommit ur analysen kortfattat att presenteras i en slutsats tillsammans med tidigare presenterade syfte. Detta efterföljs av en diskussion. I diskussionen kommer resultaten diskuteras i relation till bland annat tidigare forskning och därefter kort knyts an till ett framtidsperspektiv och kommande forskning inom fältet.

5.1 Slutsats

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka om det skett en utveckling i den svenska strategin mot våldsbejakande extremism mellan åren 2011 och 2024. Detta med fokus på hur respektive handlingsplan och strategi definierar våldsbejakande extremism, vilka åtgärder som framställs och vilken förändring som kan utläsas. Våldsbejakande extremism definieras i samtliga dokument som något starkt förankrat i ideologier som legitimerar våld och står kritiska till det demokratiska styrelseskicket.

Det är tydligt att de intoleranta åtgärderna är med framträdande i 2024 års strategi, därtill är de mer konkretiserade än både de intoleranta sådana i 2011 års handlingsplan och 2016 års strategi, likväl som de åtgärder som kan förstås vara toleranta. Dessa är i stället mer övergripande. Ett stort fokus på samverkan och ett samhälleligt krafttag mot våldsbejakande extremism, där flertalet aktörer såsom myndigheter, civilsamhälle och företag uppmanas hjälpa åt och ta ansvar, återfinns i alla tre dokument. Samverkans roll kan dock ses variera och ta både en tolerant såväl som en intolerant sådan då den både uppmanas användas för att underlätta kunskapsspridning och inkludering likväl som arbetet med att övervaka och begränsa vissa friheter såsom mötesfrihet och föreningsfrihet.

Avslutningsvis går det alltså att utläsa att en förändring har skett från 2011 års handlingsplan till 2024 års strategi. Förändringen är som tydligast mellan de två strategierna från 2016 och 2024. Förändringen var mindre mellan handlingsplanen 2011 och den första strategin 2016 som båda övervägande kännetecknas av toleranta åtgärder.

5.2 Diskussion och förslag på kommande forskning

I analysen påvisas ett tydligt skifte i den strategiska riktningen främst mellan 2016 års strategi och 2024 års strategi. Ett intressant fynd i analysen med hänvisning till hur vardera handlingsplan eller strategi definierar fenomenet våldsbejakande extremism är hur de är likställda varandra. Likaså tydliggör vardera handlingsplan och strategi att våld inte alltid förekommer men legitimeras eller uppmanas till i dessa rörelser, men att det oavsett utgör ett hot. Tidigare forskning vittnar likaså om att extremister på ett generellt plan betar sig hotfullt mot demokratiska värden och individer, utan direkta våldsinslag. Därmed kan det argumenteras att det är legitimt att betrakta extremister, oavsett direkt våld eller inte, som ett hot mot andra individers rätt till liv och trygghet, vilket kräver åtgärder.

De tidigare strategiska inriktningarna med fokus på demokratifrämjande insatser, utbildning och samordning för att skapa en samhällsgemenskap och trygghet som motsats till våldsbejakande miljöer återfinns inte i samma utsträckning i 2024 års strategi. I denna finns ett särskilt fokus på kartläggning, övervakning och begränsningar av våldsbejakande extremisters handlingsutrymme. Påvisat skifte i den svenska statliga strategiska riktningen mot våldsbejakande extremism kan väcka tankar om att staten börjar arbeta med mer repressiva och övervakande insatser även på ett mer samhälleligt plan, inte enbart i specifika fall. Samtidigt är det av vikt att beakta att de handlingsplaner och strategier är kontextbundna till den tid där de producerats och verkstälts. Händelser i Sverige och omvärlden är inte detsamma under 2011 som 2024, och detta ger givetvis utslag i hur den strategiska riktningen i ett politikområde kommer att inrättas och förändras. Inte minst med tanke på den centrala plats internet tagit som plattform för extremism där både

grupper och individer kan verka. Något som tyder på att våldsbejakande extremism opererar mer fragmenterat och komplext än tidigare.

Förändringen av att i tidigare strategiska inriktningar fokusera på ”toleranta” åtgärder till att i den nyligaste strategin inkorporera en större fokus på ”intoleranta” sådana kan dessutom indikera minst två olika förklaringar. Möjligen har det krävts en omvändning i strategin för att tidigare inriktningar inte gett positivt resultat eller att regeringskonstellationen i den nya strategin i sig arbetar med andra verktyg och metoder än tidigare makten. Oavsett kvarstår en okunnighet om vilka åtgärder och strategiska inriktningar som fungerar för att minska våldsbejakande antidemokratiska rörelser, miljöer och tendenser, som om dessa skiljer sig åt beroende på kontext och samtid. Uppmaningen blir därför att det behövs mer forskning kring vilken strategisk metod som fungerar för att en demokratisk stat ska kunna motstå våldsbejakande extremism samtidigt som de värnar demokratiska värden och intressen.

6 Referenser

- Antonelli, Francesco, 2026. "The Anderton Dilemma: Preventing and Countering Violent Extremism Between Freedom, Security and Subjectivity", *International Journal for the Semiotics of Law*, 4 april, s. 1-16.
- Boréus, Kristina & Sebastian Kohl, 2018. "Innehållsanalys" I Kristina Boréus & Göran Bergström, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur AB. s. 49–89.
- Britannica, 2026, "Karl Popper", 2026-04-03, [Elektronisk], <https://www.britannica.com/topic/rationalism>, Hämtdatum: 2026-05-02.
- Bötticher, Astrid, 2017. "Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism", *Perspectives on Terrorism*, Vol. 11, Nr. 4, s. 73-77.
- Capoccia, Giovanni, 2001. "Defending democracy: Reactions to political extremism in inter-war Europe", *European Journal of Political Research*, Vol. 39, s. 431-460.
- Downs, M. William, 2012. *Political Extremism in Democracies: Combating Intolerance*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dunindam, M. Hanne, Amanda W.G van Loon & Friedrich Lösel, 2025. "Protective factors against extremism and violent radicalization in youth: A multilevel meta-analysis", *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 85, s. 1-16.
- Forum för levande historia, 2020. *Svåra frågor i klassrummet: Hur antidemokratiska uttryck, förintelseförnekelse och "alternativa fakta" kan bemötas*. Stockholm: Forum för levande historia. Tillgänglig: <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2022/11/Att-undervisa-om-svara-fragor-i-klassrummet-lararhandledning.pdf>, Hämtdatum: 2026-05-24.
- Fox, Gregory H. & Georg Nolte, 1995. "Intolerant democracies", *Harvard International Law Journal*, Vol. 36. Nr. 1. s. 1–70.

- Lund University, 2026. "Vad kännetecknar en vetenskaplig artikel?", 2026-05-13, [Elektronisk], <https://libguides.lub.lu.se/c.php?g=296920&p=1982755>, Hämtdatum: 2026-05-14.
- McSwiney, Jordan, Selen A. Ercan, John S. Dryzek & Peter Balint, 2025. "Building democratic resilience: protecting the public sphere from violent extremism", *Crime & Delinquency*, Vol. 7, Nr. 3, s. 769–794.
- Mudde, Cas, 2014. "Fighting the system? Populist radical right parties and party system change", *Party Politics*, Vol. 20, Nr. 2, s. 217–226.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2016. *Främmande är skrämmande – ungas röster om våldsbejakande extremism*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Tillgänglig: <https://www.mucf.se/sites/default/files/2016/09/frammande-ar-skrammande.pdf>, Hämtdatum: 2026-05-14.
- Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, 2016. *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism*. Stockholm: Regeringskansliet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/contentassets/8e9319885a544c00bc788e3a371f93b3/nationell-strategi-mot-valdsbejakande-extremism/>, Hämtdatum: 2026-05-24.
- Popper, Karl, 2017. *Det öppna samhället och dess fiender*. Umeå: h:ström.
- Regeringens skrivelse 2011/12:44, *Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism*.
- Regeringens skrivelse 2023/24:56, *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera*.
- Regeringskansliet, 2016. "Nationell strategi mot våldsbejakande extremism", 2016-06-29, [Elektronisk] <https://www.regeringen.se/rapporter/2016/06/nationell-strategi-mot-valdsbejakande-extremism/>, Hämtdatum: 2026-05-02.
- Regeringskansliet, 2022. "Regeringens politiska prioriteringar", 2022-11-01, [Elektronisk], <https://www.regeringen.se/artiklar/2022/11/regeringens-politiska-prioriteringar/>, Hämtdatum: 2026-05-12.
- Regeringskansliet, 2023. "Yttrande- och demonstrationsfrihet i Sverige", 2023-01-26, [Elektronisk], <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/01/yttrande--och-demonstrationsfrihet-i-sverige/>, Hämtdatum: 2026-05-12.

- Rijkema, Bastiaan, 2018. *Militant Democracy: The Limits of Democratic Tolerance*. London: Routledge.
- Statskontoret, 2018. *Strategier och handlingsplaner: Ett sätt för regeringen att styra?* OOS 33. Stockholm: Statskontoret. Tillgänglig: <https://www.statskontoret.se/globalassets/rapporter-pdf/2018/oos33.pdf?v=8d97f4435fe5580>, Hämtdatum: 2026-05-10.
- Stevens, David, 2025. "A little less conversation, a little more action: Schools and the prevention of violent extremism through reasoned engagement", *Theory and Research in Education*, Vol. 23, Nr. 1, s. 25-42.
- Sveriges radio, 2010. "Här är Reinfeldts nya regering", 2010-10-05, [Elektronisk], <https://www.sverigesradio.se/artikel/4072309>, Hämtdatum: 2026-05-12.
- SVT Nyheter, 2014. "Här är Löfvens regering", 2024-10-03, [Elektronisk], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ny-regering-presenterad>, Hämtdatum: 2026-05-02.
- SVT Nyheter, 2024. "Nytt fokus på kriminalitet när S lägger om politiken", 2024-11-18, [Elektronisk], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nytt-fokus-pa-kriminalitet-nar-s-lagger-om-politiken>, Hämtdatum: 2026-05-24.
- SVT Nyheter, 2026. "Tidöpartierna vill skärpa straff för nästan 50 brott", 2026-01-15, [Elektronisk], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tidopartierna-vill-skarpa-straff-for-nastan-50-brott>, Hämtdatum: 2026-05-16.
- Säkerhetspolisen, 2025. "Våldsbejakande extremism". 2025-03-25, [Elektronisk], <https://sakerhetspolisen.se/hoten-mot-sverige/terrorism-och-extremism/valdsbejakande-extremism.html>, Hämtdatum: 2026-05-12.